

Zpráva o životním prostředí 2021: Kvalita ovzduší se zlepšuje, problém zůstává vytápění domácností

21.12.2022 - | Ministerstvo životního prostředí ČR

Kvalita ovzduší v České republice se pozvolna zlepšuje a u většiny látek se snižuje rozloha území, kde jsou překračovány jejich imisní limity.

Stále ale přetrvává vysoké množství emisí do ovzduší z vytápění domácností. Na vině je především lokální vytápění tuhými palivy, které zajišťuje více než třetinu tepla pro domácnosti. Problematické je zejména spalování uhlí, ale také materiálů, které nejsou pro vytápění vůbec určeny, říká Zpráva o životním prostředí za rok 2021, kterou dnes projednala vláda.

„Emise z vytápění domácností mají zásadní vliv na kvalitu ovzduší v sídlech. Ministerstvo životního prostředí proto podporuje výměnu zastaralých kotlů díky Nové zelené úsporám i oblíbeným kotlíkovým dotacím, které by měly kraje opět vypsát v příštím roce. Nově ale nejzranitelnější domácnosti s naším programem Nová zelená úsporám Light dosáhnou na investice do úspor energií, díky kterým mohou trvale snížit nejen své účty, ale i znečištění ovzduší,“ říká ministr životního prostředí Marian Jurečka (KDU-ČSL).

V lokálních spalovacích zařízeních na tuhá paliva vzniká kvůli nedokonalému spalování, a to zejména při roztápění, množství tuhých částic, polycyklických aromatických uhlovodíků a dalších látek, které mají negativní vliv na zdraví obyvatel. Emise jsou vypouštěny na rozdíl od průmyslových provozů z nižších komínů, a proto nemají možnost se v okolním vzduchu rozptýlit. Lidé jsou tak vystaveni vysokým koncentracím znečišťujících látek, zejména prachu (pevné částice PM10, PM2,5) a benzo(a)pyrenu, což se podepisuje na jejich zdraví.

Tento druh znečištění ve městech a obcích sice klesá, stále ovšem relativně pomalu. U suspendovaných částic velikostních frakcí PM10 a PM2,5 bylo v roce 2020 dominantním zdrojem opět vytápění domácností, které v případě PM2,5 představovalo 71,1 % celkových emisí, v případě PM10 pak 55,3 % celkových emisí.

MŽP vedle dotační podpory na výměnu kotlů 1. a 2. emisní třídy, nabízí také dotace na snížení spotřeby energií pro domácnosti z programu Nová zelená úsporám. Nedávno navíc ministerstvo představilo dotaci s názvem Nová zelená úsporám Light, která cílí na rodiny seniorů a nejzranitelnější domácnosti. Lidé tak mohou provést rychlé a jednoduché zateplení domů a dostanou dotaci až do výše 150 tisíc korun. Příjem žádostí se odstartuje 9. ledna 2023.

Jak využívat zdroje na pevná paliva, zvláště v dnešní době energetické krize, poradí stránka MŽP jakspravnetopit.cz (<https://jakspravnetopit.cz/>) a jak optimálně snižovat účty za energie a zároveň šetřit ovzduší vysvětluje kampaň MŽP a MPSV [ZkrotimeEnergie.cz](https://zkrotimeenergie.cz) (<https://zkrotimeenergie.cz/>).

Zpráva o životním prostředí 2021 letos vychází ve zkrácené verzi (v podrobném znění vychází jednou za dva roky) a zpracovává ji Česká informační agentura životního prostředí. Vizualizovaná data pro indikátory Zprávy o životním prostředí v interaktivní podobě jsou k dispozici na webovém portálu Envirometr (<https://www.envirometr.cz>).

Výběr zjištění Zprávy o životním prostředí za rok 2021

Teplotně a srážkově byl rok bez výraznějších extrémů, nicméně dlouhodobě se růst průměrné roční teploty na území Česka zrychluje.

SUCHO

Půdní sucho nemělo na rozdíl od předchozích let plošný charakter a ve vyšší intenzitě zasáhlo pouze oblast jižní Moravy. Změna klimatu se projevovala nejen růstem průměrně roční teploty, ale také výkyvy teplot a srážek a také rostoucí extremitou hydrometeorologických jevů. V červnu 2021 zasáhlo jižní Moravu nejsilnější tornádo v historii Česka, které způsobilo oběti na životech a miliardové škody na majetku. (MŽP zasažené oblasti dotačně výrazně pomohlo s likvidací následků po kalamitě, obnově území včetně rekonstrukce vodovodů a kanalizací nebo sázení nové zeleně.)

EKONOMIKA

V roce 2021 i přes pokračující covidovou pandemii rostla ekonomika po jejím výrazném propadu v předchozím roce. Nárůst výroby, vyšší mobilita i větší spotřeba domácností zvýšily tlak na životní prostředí. **Klesala materiálová i energetická náročnost ekonomiky.** Podařilo se splnit cíl spotřeby primárních energetických zdrojů pro rok 2020 a nedošlo ani k překročení přísnějšího cíle stanoveného pro rok 2030.

KVALITA POVRCHOVÝCH VOD

Přestože v porovnání s rokem 2000 došlo ke zlepšení kvality povrchových vod, nadále byly některé úseky vodních toků hodnoceny jako silně nebo velmi silně znečištěné. V porovnání s rokem 2000 se **díky technologicky lepšímu čištění odpadních vod podařilo ve vodních tocích zredukovat obsah amoniakálního dusíku a celkového fosforu.**

KŮROVCOVÁ KALAMITA

Průběh počasí v roce 2021 **zmírnil vývoj kůrovcové kalamity** v lesích a vedl k meziročnímu snížení těžby kůrovcového dřeva. Stav lesů poškozených kůrovcovou kalamitou narušuje mimo jiné jejich schopnost vázat oxid uhličitý a představuje vážný problém při směřování ke klimatické neutralitě.

BIODIVERZITA

Zhoršovaly se ukazatele stavu biodiverzity a lesní a zemědělské krajiny, pokračovalo zmenšování přírodních biotopů a pokles početnosti ptačích populací.

PŮDA

Každoročně se **snižuje rozloha zemědělské (zejména orné) půdy** a zvyšuje se rozloha zastavěných ploch.

DOPRAVA

Většina spotřeby energie v dopravě pocházela stále ze spalování fosilních paliv. Znečišťování ovzduší dopravou v souvislosti s modernizací i legislativními požadavky postupně klesalo. Emise skleníkových plynů v z dopravy ale s výjimkou covidového roku 2020 stoupaly.

Rostla registrace nových vozidel na alternativní pohon, v roce 2021 přesáhl jejich podíl desetinu registrací nových osobních automobilů.

https://www.mzp.cz/cz/news_20221116-Zprava-o-zivotnim-prostredi-2021-Kvalita-ovzdusi-se-zlepsuje-problem-zustava-vytapeni-domacnosti